

СКОПСКАТА СКАЗНА ВО ПЕР

Многумина кои ги читаат хроничарските белешки за градот често се прашуваат каде можат да ги најдат патописите на Евлија Челебија за Скопје и за Македонија. Едноставно прашање, но воедно и комплициран одговор затоа што кај нас воопшто не постои таква книга од Евлија Челебија, бидејќи не е печатена како посебно издание.

Ова е разбирливо ако се има предвид дека во светот се многу ретки преводите на Челебија, односно со нивно комплетно издавање се почнало многу доцна - дури кон крајот на XIX и на почетокот на XX век.

Помалку е познато и пишувано како се случило Евлија Челебија да пропатува низ Скопје и Македонија. Многуге феномени на Скопје од османлискиот период, но и од поширокиот средновековен период, сè до денес би ни останеле непознати или недоволно познати и објаснети, доколку ги нема патописите на Челебија.

Тој бил роден во Истанбул, каде што и починал (1611-1682), како еден од најголемите турски патописци. Но, во Скопје допатувал од Босна. Како тоа се случило? Постои интересна историја која личи на сказна, за тоа под какви околности Челебија пропатувал низ нашиве краеве.

Евлија Челебија бил на служба кај Мелек Ахмет-паша, кој во средината на XVII век бил беглер-бег на вилаетот Босна. Мелек Ахмет-паша не бил било кој. Тој бил влијателна и позната личност на своето време, што не е случајно, затоа што му бил зет на султанот. Но, за нас е побитно што тој ѝ бил брат на мајката на Челебија - што значи дека славниот патописец бил во служба кај својот вујко Ахмет.

Челебија знаел добро да ја искористи оваа привилегија, бидејќи поголемиот дел од патувањата во многуге земји

од светот ги направил како придружник на негов близок роднина. Но, како што тоа обично се случува во животот, една ноќ влегле крадци во куќата на босанскиот беглер-бег, при што ја ограбиле неговата ризница полна со злато. Мелек-паша се налутил и почнал свирепо да ѝ се одмаздува на рајата. За таа негова свирепост слушнале и султанот и големиот везир по што тие многуге се налутиле, и Ахмет-паша итно морал да ја напушти Босна. Потоа тој бил назначен за беглер-бег на Румелија.

Така, една многу студена

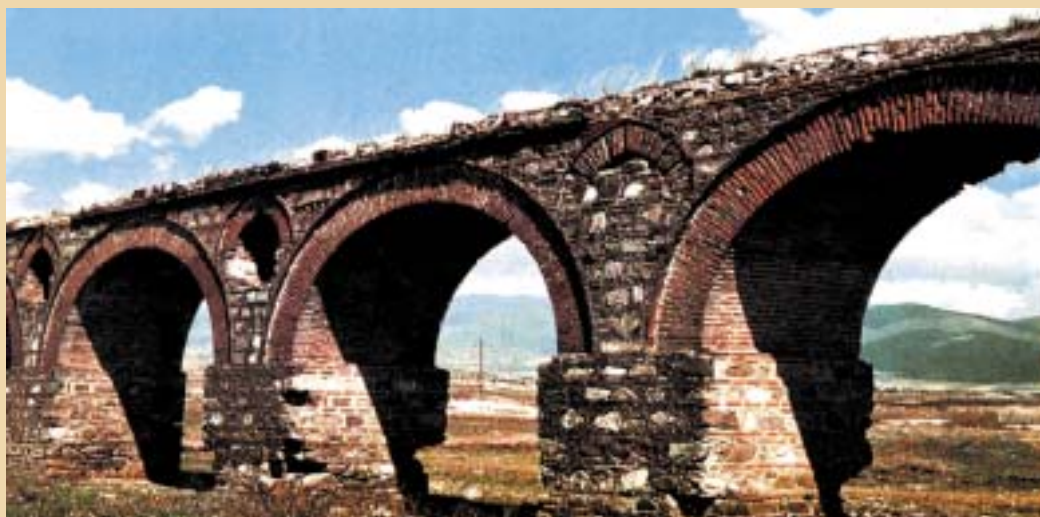
зима, Мелек-паша придружан од својот внук Евлија Челебија, морал да отпатува. Тоа се случило на 15 октомври 1660 година. Според истражувачите на Скопје од периодот меѓу двете војни, Мелек-паша и Евлија Челебија ги минале следниве места: Бања Лука, Јајце, Травник, Сараево, Вишеград, дошле до Прибој, а оттаму, низ новопазарскиот Санџак, Косово Поле и Качаничката Клисура, влегле во Скопје.

Според Александар Матовски, нашиот познавач на оваа проблематика, тие тргнале од Сараево и преку Нови Пазар дошле во Скопје, а

дури потоа продолжиле за Софија, каде што се наоѓало седиштето на румелискиот беглер-бег. Евлија Челебија и подоцна патувал низ Македонија (1660-1668), како собирач на данокот наречен "захи-ре беџа". Неговите севкупни дела се објавени под наслов "Сеџахатнаме" (Патописи) во десет томови. Тоа е огромен материјал врз кој многу преведувачи ја испробале својата среќа.

Што се однесува до описите на Скопје, Челебија многу прецизно ги опишал тогашните урбани јадра на градот, и се смета дека тоа се најдобрите записи од ваков вид кои се направени во XVII век. Тој дава генерална слика за местоположбата на Скопје, детаљно се задржува на Чаршијата, на скопските маала (дури наведува дека на број се седумдесет), амамите, џамиите, тврдината, пазарите, Безистенот, Камениот мост. Но, неговите описи не се задржуваат само на виденото. Тие навлегуваат длабоко во менталитетот на скопјани, на нивните навики, обичаите, јазикот, исхраната. Поради тоа, неговите патописи се и особено драгоценци.

Евлија Челебија посебно ги опишува Градот (тврдина-

ОТО НА ЕВЛИЈА ЧЕЛЕБИЈА

та) и Подградието (Чаршија-та), како и пошироката околина. По восхитувачкиот опис на тврдината, вели дека во Чаршијата има околу две илјади дукани, и дека таа е многу привлечна. При тоа, тој прецизно вели: "Има околу 10.060 прекрасни куќи, високи и ниски, градени од тврд материјал. Куќите се убаво украсени и покриени со црвени ќерамиди. Меѓу нив, особено се истакнува сарајот на Махмуд. Надалеку се познати, исто така, сараите на Емир-паша, потоа сарајот на Коџа Сердар и Сичан Заде".

Кај него постојат и такви описи на Скопје, на кои би можеле да им завидуваме и денес: "Всушност, тоа е едно

чисто место. Сите главни улици се рамни, поплочени со убава, бела калдрма. Има многу учени луѓе, градски првенци, големи господа. Тоа е гнездо на поети и луѓе пријатели на сиромашните. Жителите особено се наклонети кон задоволства и уживања. Љубовта и наладата се голем капитал на нивните вљубени срца".

Во историскиот преглед на феномени на градот Скопје, навистина е штета што посебно го немаме печатено и издадено феноменалното дело на Евлија Челебија! Ние се воодушевуваме од неговите описи, но малку го познаваме неговиот животен пат и судбина.

Воопшто, денес кај нас во Македонија, освен грандиозниот потфат на починатиот турколог Александар Матковски, многу малку е направено за запознавањето на нашата историја преку овој вид литература. А преку неа, најавтентично се запознава историјата, бидејќи таа е и говор на автентичното време, а не само на политиката, војните и победниците во нив. Тој вид литература посебно би требало да ја објавуваат и градовите во Македонија, чија историја и традиција ја опишале многу патописци.

R. РАФАЈЛОВСКИ
КОНСАЛТИНГ

НОВО ПРЕТПААТЕТЕ СЕ

Во рамките на претплатата за 2005 година ќе го добиете засега **Единствениот Мултимедијално CD** во Република Македонија од оваа проблематика. Комплетниот **R-Registar** освен во печатената форма ќе го добиете и во електронска форма. Со инсталацијата на добиеното CD и по завршување на процедурата за неговото воспоставување. Вие ќе имате можност секојдневно да го ажурирате R-Registar. По пат на наједноставната команда **АЖУРИРАЈ** со посетата на нашата веб страница дневно ќе ги внесувате измените, **ВЕДНАШ** по нивното објавување. Постојната горлива тема за спорото пристигање на податоците е сеќе многу до колку сте наши претплатници. Покрај ова ќе добиете уште едно **CD на крајот на 2005 година** со списанието **Репрезент и Даночен практикум** со што трајно ќе ги сочувате списанијата.

Сено ова во рамките на истата цена од само 14.700 денари.

ПОЧИТУВАНИ КОМИТЕНТИ!

Пред Вас е пошудата на **РАФАЈЛОВСКИ КОНСАЛТИНГ** за претплатата на стручно списание **РЕПРЕЗЕНТ** и **R-Registar** за 2005 година. Списанието **РЕПРЕЗЕНТ** содржински е многу разновиден, ги разработува сите најактуелни и најгорливи теми од секојдневното работење, почнувајќи од даноците, сметководството, фирмите, финансите, менаџментот, берзата, правото и многу други области. Во **ДАНОЧНИОТ ПРАКТИКУМ**, што го подготвуваме во рамките на списанието **РЕПРЕЗЕНТ**, нашите врвни стручњаци од оваа област ги објаснуваат проблемите со кои се соочувате, за данокот ни додаваат вредност, за персоналниот данок, за данокот на добивка и занокот на имот. **Специјалното издание** на **РЕПРЕЗЕНТ** содржи упатства за составување на годишна сметка. **R-Registar** е во пластични корици, со подважени шифри на основното издание во кое се содржани упатства и даге податоци што Ви се потребни во секојдневното работење и кон редовно ќе се ажурираат.

R-Registar е поделен на 8 дела и тоа:

- Азбучен регистар на прописи
- Проценти
- Камати, коефициенти и стапки
- Плати
- Други информации
- Надоместоци
- Уплатни сметки и шифри на плаќање
- Курсни листи

R-Registar на мултимедијално CD! Списанието **РЕПРЕЗЕНТ** и **ДАНОЧНИОТ ПРАКТИКУМ** на мултимедијално CD!

На нашата веб страница на интернет ги добивате сите податоци со одмајред додека шифри.

Користејќи ја нашата интернет-услуга!

ЕДНА ПРЕТПААТА ВА:

25 СЕРИЈА **8 МГЛАТМЕДИЈАЛНИ CD-а**
1 R-REGISTAR Z **16 ДОПОЛУВАЊА**

Со бичиот,
Вера Рафајловска

12 Списанија
РЕПРЕЗЕНТ

12 Броја
ДАНОЧЕН ПРАКТИКУМ

1 R-Registar со
основна вложка

со преку
300

СТРАНИЦИ И
16

ДОПОЛУВАЊА

1 Специјално
издание

НОВО
2 Мултимедијални CD-а

САМО ЗА
14.700 ДЕН